

ژرف‌ساخت و تقدیر از دیدگاه چامسکی و نحو عربی

زین‌العابدین فرامرزی*

استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه گنبد کاووس، گلستان، ایران
(تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۱/۲۵؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۴/۲۳)

چکیده

طرح مفهوم ژرف‌ساخت در زبان‌شناسی گشتاری ریشه در مفهومی دارد که نخستین نحویان عرب از آن به عنوان تأویل یا تقدیر نام بردند و آن را به عنوان مکانیزمی برای توضیح ساختار جمله‌ها در زبان عربی استفاده کردند. هدف تحقیق حاضر، بررسی تطبیقی میان دو مفهوم «ژرف‌ساخت» و «تقدیر» یا «تأویل» می‌باشد. شیوه انجام تحقیق، بررسی تحلیلی و آماری الگوهای است که میزان همسانی این دو مقوله را در زبان‌شناسی گشتاری و نحو عربی نشان می‌دهد. یافته‌های به‌دست آمده در این تحقیق عبارت است از: نحویان عرب با اتخاذ رویکردی عقلانی در بررسی زبان، از همان ابتدا یک سطح انتزاعی‌تر در زبان را مفروض داشتند و آن را «قاعده اصلی» نامیدند. از نظر آنان، نمود بالفعل عبارت‌های زبان غالباً شکل عدول‌یافته‌ای از قاعده اصلی است و برای توجیه نحوی باید حالت عدول‌یافته را به حالت اصلی برگرداند. عبارت‌های محذوف و تقدیم و تأخیرها و جایگزینی عبارت‌ها از مهم‌ترین این موارد هستند. با بررسی یافته‌های به‌دست آمده، می‌توان نتیجه گرفت که مفهوم ژرف‌ساخت در نظریه گشتاری، همان حالت مقدر یا حالت تأویلی در زبان عربی است و در هر دو حالت، یک ساختار انتزاعی در زبان در نظر گرفته می‌شود که بیانگر تمام ویژگی‌های معنایی و آوایی است.

کلیدواژه‌ها: نوام چامسکی، ژرف‌ساخت، زبان عربی، نحو، تقدیر، تأویل.

* E-mail: faramarzi@gonbad.ac.ir